

ZNAČAJ STRATEŠKIH I PLANSKIH DOKUMENATA ZA UNAPREĐENJE SISTEMA ZAŠTITE PRIRODE SRBIJE

Snežana Đurđić¹, Tijana Jakovljević¹, Jovan Petronijević¹

Apstrakt: Integralan deo savremenog sistema zaštite prirode Srbije jeste i obavezujući element planskog uređenja zaštićenog prirodnog dobra. Na osnovu ključnih sistemskih zakona iz oblasti zaštite prirode i planiranja i izgradnje, ustanovljena je ne samo normativna, već i funkcionalna i izvršna povezanost ovih sektorskih oblasti. Ovim radom biće dat pregled aktuelnih teorijskih i normativnih pristupa koji tretiraju planska dokumenta namenjena za područja koja zahtevaju poseban režim organizacije, uređenja, korišćenja i zaštite prostora i za koje je strateška procena uticaja na životnu sredinu obavezujući deo plana. Pojave i procesi kompatibilnosti i konfliktnosti prostornog razvoja različitih sektorskih oblasti u odnosu na zaštitu prirodnih vrednosti, moguće je identifikovati već i u samom procesu izrade dokumentacije, ali i tokom implementacije planskih rešenja. Analizom procene uticaja planskih rešenja na zaštitu prirode i životnu sredinu na primerima odabranih studija slučaja (nacionalni park Kopaonik i park prirode Zlatibor), pokušaćemo da sagledamo ključne konfliktne i kompatibilne ciljeve razvoja koji utiču na dugoročan proces unapređenja zaštite prirode na ovim područjima.

Ključne reči: prostorni plan područja posebne namene, strateška procena uticaja, zaštita prirode, održivi razvoj.

THE SIGNIFICANCE OF STRATEGIC AND PLANNING DOCUMENTS FOR THE IMPROVEMENT OF SERBIA'S NATURE PROTECTION SYSTEM

Abstract: An integral part of the modern nature protection system in Serbia is also a mandatory element of the planning arrangement of protected natural areas. On the basis of the most important system laws in the field of nature protection and planning and construction, not only a normative, but also a functional and executive link between these sectoral fields has been established. This paper reviews the current theoretical and normative approaches to the treatment of planning documents intended for areas that require a special regime of organization, arrangement, use and protection of space, and for which a strategic assessment of the impact on the environment is a mandatory part of the plan. Occurrences and processes of compatibility and conflicts of spatial development of different sectoral fields in relation to the protection of natural values can be identified already in the process of documentation preparation, but also during the implementation of planning solutions. By analyzing the assessment of the impact of planning solutions on nature conservation and the environment on the example of selected case studies (National Park Kopaonik and Nature Park Zlatibor), an attempt is made to identify the main conflicting

¹ Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III,
snezana.djurdjic@gef.bg.ac.rs; tijana.jakovljevic@gef.bg.ac.rs; jovan.petronijevic@gef.bg.ac.rs

and compatible development objectives that influence the long-term process of improving nature conservation in these areas.

Key words: spatial plan for special purpose area, strategic impact assessment, nature protection, sustainable development.

UVODNA RAZMATRANJA

Sistem planiranja prostornog razvoja Republike Srbije zasnovan je na višedecenijskom i kontinuiranom ekspertskom pristupu koji se kroz procese izrade, zakonskog usvajanja i implementacije planskih i njima pripadajućih strateških dokumenata, realizuje u realnom okruženju na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou.

Sa pozicije detaljnog planiranja sektorskih delatnosti određenog područja, od vodećeg operativnog značaja jesu prostorni planovi područja posebne namene (PPPPN). Saglasno *Zakonu o planiranju i izgradnji* (član 21), regulisano je da se PPPPN donosi za područja koja zahtevaju poseban režim organizacije, uređenja, korišćenja i zaštite prostora, projekte od značaja za Republiku Srbiju ili za područja određena Prostornim planom Republike Srbije, ili drugim prostornim planom. U kontekstu predmeta ovog rada, posebne namene prostora sem kompleksne zaštite svih prirodnih vrednosti (biodiverziteta, geodiverziteta i raznovrsnosti predela) mogu biti usmerene ka integralnoj zaštiti životne sredine, kao i održivom razvoju poljoprivrede, šumarstva, rudarstva, vodoprivrede, energetike, infrastrukture, turizma, zaštiti nepokretnih kulturnih dobara, ali i dodatnih razvojnih specifičnosti koje su posebno delikatne kod pograničnih područja, ali i kod strateških pozicija područja od značaja za odbranu države. Istovremeno sa prethodnim planskim opredeljenjima, potrebno je sagledavati i ciljeve demografskog razvoja, koji su posebno izazovni shodno aktuelnim populacionim pokazateljima. Prostorno-planska dokumenta koja su usklađena sa aktuelnim zakonima iz oblasti zaštite prirode, životne sredine i oblasti planiranja i izgradnje, neizostavno obuhvataju i opredeljenja koja su usmerena ka prevazilaženju potencijalnih opasnosti od elementarnih nepogoda i tehnogenih rizika, ali i adaptacije na klimatske promene. Istim članom se utvrđuje i da je *Izveštaj o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu* sastavni deo dokumentacione osnove ovog planskog dokumenta.

Zakon o planiranju i izgradnji (član 22) precizno određuje i neophodne elemente na osnovu kojih je moguće formirati adekvatnu koncepciju prostornog razvoja područja posebne namene, propozicije zaštite, uređenja i razvoja prirode i prirodnih sistema, mere zaštite, uređenja i unapređenja prirodnih i kulturnih dobara i mere zaštite životne sredine, kao i mere i instrumente za ostvarivanje i sprovođenje prostornog plana područja posebne namene uz istaknuta prioriteta planska rešenja i dr. Planska dokumenta kao što su PPPPN, detaljno ističu opšte i operativne ciljeve koji mogu biti adekvatno postavljeni i razrađeni isključivo ukoliko je faktičko stanje na terenu istraženo i identifikovano (između ostalog i predstavljeno kroz SWOT analizu), kao i ako su njihova rešenja sagledana i umrežena sa regionalnim aspektima razvoja područja i multifunkcionalnim vezama sa širim prostornim okruženjem.

IZAZOVI IZRADE I IMPLEMENTACIJE PLANSKIH DOKUMENATA U FUNKCIJI ZAŠTITE PRIRODE

Najveći izazov tokom izrade planskog dokumenta kao što je Prostorni plan područja posebne namene zaštićenog prirodnog dobra, jeste identifikacija i ublažavanje (relativizacija) konfliktnih interesa sa drugim sektorskim oblastima. Za mnoge konflikte je već u inicijalnoj fazi izrade planskog dokumenta izvesno da će biti ispoljeni tokom implementacije. Aspekt neočekivanih manifestacija konflikata, najčešće nije moguće sagledati u početnoj fazi planiranja posebne namene, jer je i dugoročnost planskog procesa opterećena neizvesnošću i često teško sagledivim rešenjima koja je nužno primeniti zbog novih ciljeva prostornog

razvoja formiranih u širem kontekstu prirodnih i društvenih ograničenja i potencijala razvoja.

U kontekstu ispoljavanja mogućih prepreka za realizaciju postavljenih ciljeva zaštite prirode (biodiverziteta, geodiverziteta i raznovrsnosti predela), najveći uticaj imaju planska rešenja potencijalno konfliktnog karaktera iz sektora zaštite voda, zaštite prirodnih resursa kao što su poljoprivredno zemljište, šume, mineralne i energetske sirovine, razvoja infrastrukturnih sistema, turizma, uređenja i izgradnje prostora i dr. Ukoliko je području posebne namene svojstvena izrazita multifunkcionalnost, to je i proces formiranja adekvatnih planskih razvojnih rešenja kompleksniji. Jedan od ilustrativnih primera jeste i PPPPN multifunkcionalnog ekološkog koridora Tise iz 2015. godine. Ekološki koridor Tise je od međunarodnog značaja i sem vodnog tela obuhvata i priobalni pojas na kojem se nalaze zaštićena područja PP Kamaraš, PP Stara Tisa kod Bisernog ostrva i dr. Naizazovnja polazišta i principi za relativizaciju konflikata na ovom primeru, nalaze se u sučeljavanju planskih rešenja između zaštite prirode i vodoprivrede, razvoja vodnog transporta (npr. opredeljenje da reka Tisa predstavlja samo unutrašnji plovni put), širenja građevinskih područja na vodno zemljište i dr. (ППППН мултифункціоналног еколошког коридора Тисе, 2015). Kako su ekološki koridori i mreže integralni elementi sistema zaštite prirode Srbije, za očekivati je da će multifunkcionalnost zaštićenih područja ovog tipa i u perspektivi predstavljati specifične izazove u procesu izrade planske i strateške dokumentacije.

Nedovoljno i neažurno poznavanje faktičnog stanja na teritoriji određenog zaštićenog prirodnog dobra često rezultuje degradacijom čak i osnovnih prirodnih vrednosti čak i u primerima dosledne implementacije planskih rešenja. Ispoljavanje konfliktnih odnosa moguće je i usled neadekvatne implementacije odredbi strateških i planskih dokumenata u prostornom razvoju zaštićenog prirodnog dobra, ili njihove neusklađenosti sa planovima nižeg reda. Konflikti često potiču i od neusklađenosti PPPPN zaštićenih prirodnih dobara sa planovima nižeg reda (npr. prostornim planovima jedinica lokalne samouprave). Autori Milosavljević i Radosavljević (2022) su primenom komparativne analize na primeru Parka prirode Šargan – Mokra gora utvrdili neusaglašenost planova nižeg reda koji datiraju iz 2010. godine (PP JLS i planova generalne, odnosno detaljne regulacije) sa PPPPN ovog zaštićenog područja iz 2021. godine, dok su na primeru Nacionalnog parka Tara analizirajući planski dokument posebne namene iz 2020. godine, utvrdili da on nije doneo bitnije izmene u odnosu na vremenski starije planove nižeg reda.

Tokom izrade i implementacije planskih rešenja nužno je razvojnu komponentu sektorske delatnosti uvek sagledati i iz perspektive korisnika prostora, jer se opstanak stanovništva ne može zanemariti u odnosu na rezervisanje ili zaštitu prostora (Živanović i dr., 2021). I u tom kontekstu u PPPPN neophodno je istaći smernice za ublažavanje ili relativizaciju konflikata, te je primera radi u PPPPN PIO „Vlasina“ istaknuto da se konflikt između zaštite prirode i prirodnih vrednosti ruralnog razvoja lokalnih zajednica može između ostalog ublažiti usmeravanjem poljoprivrede ka tradicionalnoj i organskoj poljoprivredi, dok će se turizam razvijati kao komplementarna delatnost poljoprivredi uz aktiviranje vidova turizma usmerenih ka posebnoj nameni prostora (sportsko-manifestacioni, izletničko-rekreativni, seoski, kružna putovanja, tranzitni...) (ППППН ПІО Власина, 2021).

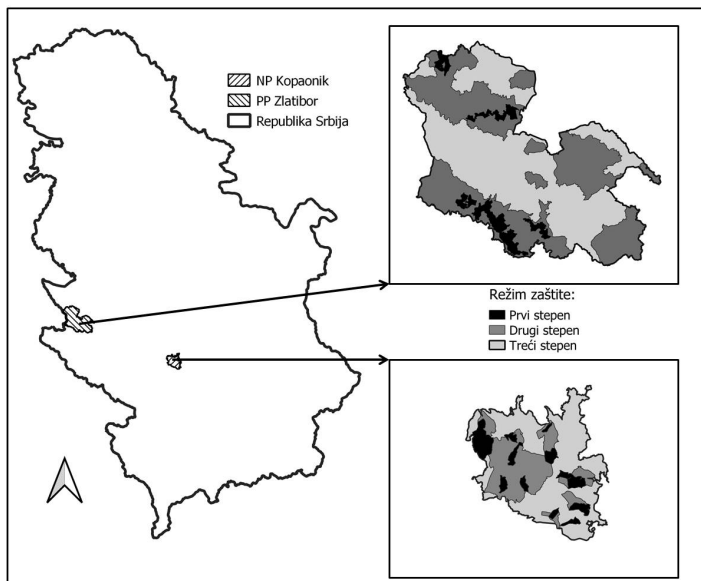
STUDIJE SLUČAJA: PLANSKA I STRATEŠKA DOKUMENATA I ZAŠTITA PRIRODNIH VREDNOSTI NP KOPAONIK I PP ZLATIBOR

Razlozi za izbor Nacionalnog parka Kopaonik i Parka prirode Zlatibor kao studija slučaja, imaju uporište u statusima zaštite njihovih prirodnih vrednosti, pokazateljima turističkog razvoja kao vodeće i potencijalno konfliktno razvojne delatnosti, i postojanju planskih i strateških dokumenata u odnosu na posebnu namenu korišćenja zaštićenog prostora.

Značaj strateških i planskih dokumenata za unapređenje sistema zaštite prirode Srbije

Teritorija koju obuhvata Nacionalni park Kopaonik zaštićena je od 1981. godine na površini od 11.969,04 ha. PPPPN iz 2016. godine, a potom i njegovim izmenama iz 2023. godine, utvrđene su zaštićene zone koje obuhvataju 12,38% teritorije pod režimom zaštite I stepena, 29,94% pod režimom zaštite II stepena i 57,68% pod III stepenom zaštite. Park prirode Zlatibor dobio je status zaštićenog područja 2017. godine, i prostire se na površini od 41.923,26 ha. PPPPN iz 2019. godine, na 5,48% teritorije utvrđen je režim zaštite I stepena, na 45,67% područja režim II stepena i na 48,85% teritorije je utvrđen režim III stepena zaštite (slika 1).

Oba zaštićena područja se na osnovu statističkih pokazatelja nalaze na samom vrhu najposećenijih planinskih destinacija Srbije. Na osnovu rezultata istraživanja grupe autora (Pavlović et al., 2022) koji su fokus analize imali ka sezoničnosti turističkog prometa zaštićenih planinskih destinacija Srbije, utvrđeno je da je u periodu 2013–2021. godina, Zlatibor imao maksimalan registrovan broj od 777.057 noćenja u 2019. godini, dok je na teritoriji Kopaonika u istoj godini ostvaren maksimalan broj od 565.980 noćenja. Autori su utvrdili neravnomernu distribuciju broja turista tokom godine, jer su po posećenosti istaknuti periodi maj – avgust za Zlatibor i decembar – mart za Kopaonik. U cilju prevazilaženja degradacije prostora usled neravnomerne vremenske dinamike korišćenja ovih prostora, autori su predložili promociju i unapređenje brojnih alternativnih oblika turizma (selektivni oblici održivog turizma, kongresni turizam i dr.) koji bi u potpunosti iskoristili već postojeće objekte smeštajne i turističke infrastrukture. Turistička infrastruktura oba zaštićena područja je od 2021. godine unapređena puštanjem u rad savremenih gondola (Brzeće – Mali Karaman i Zlatibor – Tornik) koje su projektovane u zonama pod trećim stepenom zaštite. Izgradnja ovih objekata, uslovlila je promene u vegetacionom pokrivaču i to na području NP Kopaonik gde je između okretno-zatezne stanice Mali Karaman i druge međustanice posećeno 2,2 ha četinarske šume kao što je i duž cele trase uništen sloj vegetacije nižeg rasta, dok je za potrebe izgradnje Gold gondole na Zlatiboru u blizini Tornika posećeno oko 8,65 ha četinarske šume i ukupno na površini parka prirode približno 15 ha (Jakovljević, Đurđić, 2021).

Slika 1. Prostorni razmeštaj zona sa režimima zaštite u I, II i III stepenu na područjima NP Kopaonik i PP Zlatibor

PPPPN NP Kopaonik iz 2016. godine aktuelizovan je sedam godina kasnije dokumentom *Izmene i dopune PPPPN NP Kopaonik* (IAYC, 2023). Ovim dokumentom se postavljaju uslovi za dalje proceduralne aktivnosti na izgradnji kabinskih žičara tipa gondola „Pančić” i „Treska – vikend naselje”, kombinovane gondole-žičare „Vojni dom – Mali Karaman”, akumulacije za veštačko osnežavanje „Mali Karaman” i niza drugih objekata turističke suprastrukture i infrastrukture. Potrebno je naglasiti da su obrađivači ovog planskog dokumenta, istakli da je izgradnja postojeće skijališne infrastrukture već generisala negativne efekte na životnu sredinu i tokom izvođenja radova i potom njihovog korišćenja. Estetske i funkcionalne posledice moguće je konstatovati na terenu u oblicima brazdi, jaruga, plitkih klizišta i spiranja površinskog sloja tla, naročito u periodu april – oktobar (IAYC, 2023). Iako prethodno iznete činjenice ukazuju na odgovorno ekspertsko mišljenje i suočavanje sa faktičkim stanjem na zaštićenom području, tim autora iznosi i konstataciju da je „ugrožavanje prirode nacionalnog parka moguće najviše u letnjem periodu u vreme pune aktivnosti biljnog i životinjskog sveta, koji je tada u velikoj meri dostupan posetiocima. Nasuprot tome, u zimskom periodu je priroda nacionalnog parka pod snegom, sa ograničenim aktivnostima biljnog i životinjskog sveta i saobraćajnim pristupom, te ne može biti ugrožena kao u letnjem periodu i pored mogućeg većeg kapaciteta na manjem delu prostora” (IAYC, 2023). Obrađivači navedenog dokumenta, na osnovu prioritarnog načela zaštite prirodnih vrednosti smatraju da je realno projektovati nove namene prostora u odnosu na buduću dominaciju letnjeg planinskog turizma. Vreme će pokazati da li će predložene izmene i dopune PPPPN NP Kopaonik čiji je naručilac obrade JP „Skijališta Srbije” biti realizovane, u kojem obimu i sa kojim posledicama po prirodne vrednosti. Poznato je da je 2019. godine doneta Odluka o nepristupanju izradi strateške procene uticaja izmene i dopuna Prostornog plana NP Kopaonik na životnu sredinu, jer se izmenama i dopunama planskog dokumenta ne menja obuhvat prostornog plana i ne očekuje se bitniji uticaj na životnu sredinu i održivi razvoj (Službeni glasnik 58/2019).

Obrađivači dokumenta *Izveštaj o strateškoj proceni uticaja PPPPN PP „Zlatibor” na životnu sredinu* (IAYC, 2019) procenili su da povodom planskog rešenja *zaštita prirodnih vrednosti sa režimima zaštite* „očekuju se veći mogući pozitivni uticaji dugotrajnog i lokalnog karaktera planskih mera zaštite prirodnih vrednosti u odnosu na prirodne vrednosti područja i izvesni pozitivni dugotrajni regionalni uticaji planskog rešenja na biodiverzitet” (IAYC, 2019). Autori su prepoznali da plansko rešenje *razvoj turizma kroz izgradnju sadržaja i povećanje kapaciteta* „može imati negativne dugotrajne efekte na zaštitu voda, zemljišta, vazduha, povremene efekte na stanovništvo i ljudsko zdravlje koji se kroz primenu mera i monitoringa definisanog kroz SPU mogu smanjiti ili neutralizovati, dok ono generiše i pozitivan uticaj na zaštitu i promociju kulturnih dobara”. Takođe, prepoznato je da plansko rešenje *razvoj saobraćajne infrastrukture* može generisati „negativne uticaje lokalnog i opštinskog karaktera na kvalitet vazduha, zemljišta, voda, zdravlje stanovnika, koji se uz primenu mera datih kroz SPU mogu umanjiti i/ili neutralizovati” (IAYC, 2019).

Prostronim planovima područja posebne namene za oba zaštićena područja, izdvojene su posebne i druge namene područja, opšti i posebni ciljevi razvoja, kao i planska rešenja, uticaji posebne namene na razvoj pojedinih oblasti i pravila upotrebe zemljišta, uređenja i građenja. U odnosu na plansko rešenje *zaštita prirodnih vrednosti* kod oba zaštićena područja koja su analizirana, dat je i program praćenja njihovog stanja čiji je osnovni cilj uspostavljanje sistema praćenja stanja biodiverziteta, odnosno prirodnih staništa i populacija divljih vrsta flore i faune (prevažodno osjetljivih staništa i retkih i ugroženih vrsta), kao i praćenje stanja i promena predela i objekata geonasleđa. Nadležnost ovih aktivnosti je usmerena ka Zavodu za zaštitu prirode Srbije i JP „Srbijašume” koji će ih realizovati na osnovu programa zaštite i sprovodiće se minimalno na godišnjem nivou.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Izazovi aktuelnog sistema prostornog planiranja Srbije bez dileme obuhvataju i složena pitanja koja se odnose na veze i odnose između potreba istovremenog razvoja prostora i zaštite prirodnih vrednosti. Integralno sagledavanje planiranja prostornog razvoja zaštićenih područja i u širem prostornom i društvenom kontekstu, neophodno je kako bi se realni ili potencijalni konflikti ublažili ili relativizovali. Specifičnu osetljivost i procenu planiranja namene prostora sagledavamo na primerima zaštićenih planinskih područja, te su u ovom radu detaljnije razmatrane studije slučaja Nacionalnog parka Kopaonik i Parka prirode Zlatibor, posebno sagledane u kontekstu njihovog statusa vodećih destinacija planinskog turizma u Srbiji. Fragilnost planinskih staništa retkih i endemičnih vrsta u svetlu klimatskih promena naučno je utvrđena, i u sinergiji sa pojačanim antropogenim pritiskom, može biti uzrok dugoročne degradacije staništa i osiromašenja populacija zaštićenih vrsta i zajednica. Odabrani primeri su *de facto* zaštićena područja i turističke destinacije u čijim planskim dokumentima nisu razrešene brojne suprotnosti i konflikti između zaštite prirode, razvoja turizma i drugih komplementarnih delatnosti. Tokom procesa planiranja, nepoznavanje faktičkog stanja na terenu ili ignorisanje potrebe za usaglašavanjem planova prostornog razvoja sa dugoročnim ciljevima zaštite biodiverziteta, geodiverziteta i raznovrsnosti predela, ne može doprineti unapređenju zaštite kompleksnih prirodnih vrednosti. Samo ukoliko sinhrono budu primenjivane postojeće mere i režimi zaštite prirode sa planskim razvojnim rešenjima za koje je bez kompromisa ekspertski utvrđeno da ne mogu biti uzrok negativnih posledica po osnovne prirodne vrednosti, možemo očekivati unapređenje stanja zaštićenih prirodnih dobara u svetlu zadovoljenja multifunkcionalnih planskih ciljeva i rešenja.

LITERATURA

Институт за архитектуру и урбанизам Републике Србије (ИАУС) (2016). Измене и допуне Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Копеоник“ – Нацрт просторног плана, Београд.

Институт за архитектуру и урбанизам Републике Србије (ИАУС) (2016). Измене и допуне Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Копеоник“ – Извештај о стратешкој процени утицаја измена и допуна просторног плана на животну средину, Београд.

Институт за архитектуру и урбанизам Републике Србије (ИАУС) (2019). Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ на животну средину, Београд.

Институт за архитектуру и урбанизам Републике Србије (ИАУС) (2023). Измене и допуне Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Копеоник“, Београд.

Институт за архитектуру и урбанизам Републике Србије (ИАУС), ЈП Завод за урбанизам Ниш (2019). Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Златибор“ – Нацрт просторног плана, Београд.

Jakovljević, T., Đurđić, S. (2021). Efekti unapređenja turističke infrastrukture na stanje zaštićene prirodne baštine Srbije. U: Filipović, D., Šećerov, V., Đorđević, D.S. (ured.) (2021). Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine (str. 261-267). Beograd: APPS, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet.

Milosavljević, M., Radosavljević, U. (2022). Sprovođenje zakonske regulative na području posebne namene Nacionalnog parka Tare i Parka prirode Šargan – Mokra gora. U: Šećerov, V., Đorđević, D.S., Radosavljević, Z., Jeftić, M. (ured.) (2022). Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja (str. 89-96). Beograd: APPS, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet.

Pavlović, S., Đurđić, S., Belij Radin, M., Filipović, D., Todorović, N. (2022). Seasonality and sustainability of tourism – case study: protected mountain areas on Serbia, *Dela*, 57, 137-153. DOI:10.4312/dela.57.137-153

Закон о планирању и изградњи, Службени гласник РС 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023)

Živanović, Z., Samardžić, I., Blagajac, I., Bojović, V. (2021). PPPPN zaštićenih dobara – uslovljenost konfliktnih situacija namenom zemljišta. U: Filipović, D., Šećerov, V., Đorđević, D.S. (ured.) (2021). *Planska i normativna zaštita prostora i životne sredine* (str. 201-210). Beograd: APPS, Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet.

Република Србија АП Војводина, Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине (2015). Просторни план подручја посебне намене мултифункционалног еколошког коридора Тисе и рефералне карте. Службени лист АПВ, број 14/2015, Нови Сад.

Република Србија Влада (2020). Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Златибор“, Службени гласник Републике Србије, број 2/20, Београд.

Република Србија Влада (2021). Просторни план подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Власина“ и рефералне карте, Службени гласник Републике Србије, број 123/21, Београд.